

MODERN ARXITEKTURA: SHAKL, FALSAFA VA KELAJAK

Sardor Amonov Xolmurzayevich

Termiz Davlat Muhandislik va Agrotexnologiyalar universiteti

Arxitektura (turlari bo'yicha) 2-kurs talabasi

Davlatov Diyor Dilshodovich

Termiz Davlat Muhandislik va Agrotexnologiyalar universiteti

Arxitektura (turlari bo'yicha) 3-kurs talabasi

Anotatsiya: XX asr boshlarida shakllangan modern arxitektura yo'nalishining vujudga kelishi, asosiy tamoyillari va uning zamonaviy shaharsozlikdagi roli tahlil qilinadi. Modern arxitekturaning "form follows function" g'oyasi asosida shakllangan minimalistik yondashuvlari, yangi materiallar va texnologiyalar orqali arxitektura san'atining yangi bosqichga ko'tarilishi yoritiladi. Shuningdek, mashhur arxitektorlarning ishlari misolida modern arxitekturaning amaliy ahamiyati va bugungi kundagi talqinlari ko'rib chiqiladi. Maqola orqali o'quvchi modern arxitekturaning nafaqat tashqi ko'rinishi, balki uning falsafiy asosi va ijtimoiy funksiyalarini ham tushunib oladi.

Kalit so'z: Modern arxitektura, minimalizm, funksionalizm, Le Corbusier, zamonaviy shaharsozlik, urbanizm, arxitektura tamoyillari, postmodernizm, zamonaviy bino dizayni.

Modern arxitektura XX asr boshlarida sanoat inqilobidan keyingi davrda shakllana boshlagan bo'lib, u avvalgi tarixiy uslublardan tubdan farq qilardi. Yangi texnologiyalar, temir, beton va shisha kabi materiallarning arxitekturada keng qo'llanilishi bu yo'nalishga zamin yaratdi. Bu davr arxitektorlarini ilgari amal qilingan dekorativ bezaklardan ko'ra, binolarning funktsionalligi va soddaligi ko'proq qiziqtirardi. Modern arxitektura – bu ortiqcha bezaklardan voz kechish, amaliylikni ustuvor qo'yish va zamonaviy jamiyat ehtiyojlariga javob beruvchi shakllarni yaratish harakatidir.

Arxitekturadagi bu burilish ko'proq urbanizatsiya jarayonlari, sanoat rivoji va yangi ijtimoiy tartibotlar bilan bog'liq edi. Odamlar tez quriladigan, qulay va

zamonaviy yashash hamda ishlash joylariga muhtoj edi. Shu tariqa, modern arxitektura zamonaviylikka intilishning belgisi sifatida yuzaga keldi.

Modern arxitekturaning asosiy tamoyillari

Modern arxitektura o'zining aniq tamoyillari bilan ajralib turadi. Eng muhim shiorlardan biri – “Form follows function”, ya'ni “shakl funksiyaga ergashadi”. Bu degani, bino tashqi ko'rinishi uning ichki vazifasi asosida yaratiladi. Binoda ortiqcha bezaklar emas, balki foydalanish qulayligi va funkcionallik muhim hisoblanadi.

Yana bir asosiy xususiyat – minimalizm. Modern arxitektura murakkab naqsh va dekoratsiyalardan voz kechadi, o'rniga toza chiziqlar, soddalik va ochiq makonlarga urg'u beradi. Binolarda tabiiy yorug'likdan maksimal darajada foydalanish, ochiq reja asosida ichki makonlarni tashkil etish odatiy holga aylangan.

Bundan tashqari, yangi materiallar – temir-beton, po'lat va shisha – arxitektorlar uchun yangi imkoniyatlar yaratdi. Bu materiallar yordamida ilgari qurib bo'lmaydigan baland va keng binolar barpo etildi. Aynan shu yondashuvlar modern arxitekturaning sanoat, savdo va ijtimoiy inshootlarda keng qo'llanishiga olib keldi.

Mashhur arxitektorlar va ularning asarlari. Modern arxitektura tarixida bir qator buyuk arxitektorlar o'zining ilg'or g'oyalari bilan ajralib turgan. Ulardan biri — Le Corbusier. U “uy — bu yashash uchun mo'ljallangan mashina” degan tamoyilni ilgari surgan. Uning mashhur ishlari orasida Villa Savoye (Fransiya) bor bo'lib, ochiq reja, ustunlar va tekis tom kabi elementlar bilan tanilgan.

Ludwig Mies van der Rohe ham modernizmning asoschilaridan biridir. U “kamroq — bu ko'proq” (less is more) shiori bilan mashhur bo'lib, uning ishlarida soddalik, shaffoflik va geometriyaga asoslangan shakllar ustunlik qiladi. Uning Seagram Building (Nyu-York) loyihasi modern arxitekturaning timsoli hisoblanadi.

Shuningdek, Zaha Hadid nomi kechki modernizm yoki dekonstruktivizm bilan bog'liq. Garchi u klassik modernistlar davridan keyin faoliyat yuritgan bo'lsa-da, uning ishlarida modern arxitektura prinsiplarining zamonaviy talqini mujassam. Heydar Aliyev markazi (Ozarbayjon) bunga yorqin misoldir.

Bu arxitektorlarning asarlari modern arxitekturaning nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan qanday ishlashini ko'rsatadi.

Modern arxitektura va urbanizm. Modern arxitektura shaharsozlik — urbanizm bilan chambarchas bog'liq. Sanoatlashtirish davrida aholi shaharlarga ko'chib o'ta

boshlagach, yangi yashash joylariga ehtiyoj ortdi. Modern arxitektorlar shahar makonlarini qayta tashkil etish g'oyasini ilgari surdilar.

Le Corbusier tomonidan taklif etilgan "Radiant City" konsepsiyasi bunga misol bo'la oladi. Bu loyiha yuqori qavatli turar joy binolari, yashil hududlar va transport tarmog'i uyg'unlashgan zamonaviy shahar konsepsiyasi edi. Modernizm shaharlarni tartib bilan rejalashtirish, funksiyalarni ajratish va ochiq fazolarni ko'paytirishga intildi.

Yangi arxitektura uslubi turar joylardan tortib, ofis binolari, maktablar, shifoxonalargacha bo'lgan barcha inshootlarga tatbiq etildi. Bu esa shaharlarning zamonaviy qiyofasini belgilab berdi.

Tanqidlar va postmodernizmga o'tish

Modern arxitektura bir necha o'n yilliklar davomida yetakchi yo'nalish bo'lib kelgan bo'lsa-da, vaqt o'tishi bilan u tanqid ostida qoldi. Ba'zi mutaxassislar uning haddan tashqari soddaligi va shaxsiyatsizligidan shikoyat qildilar. Ayniqsa, yirik turar joy komplekslari ko'pincha sovuq, odamlarni begonalashtiruvchi makon sifatida baholandi.

Shuningdek, barcha joylarda bir xil uslubdagi binolarning paydo bo'lishi madaniy va tarixiy xususiyatlarni yo'qotishga olib kelgani tanqid qilindi. Bu tanqidlar natijasida postmodernizm shakllandi — bu yo'nalish modernizmning qat'iy va rasmiy chegaralariga qarshi chiqqan holda, emotsiyaga boy, rang-barang va tarixiy elementlarga ega arxitekturani ilgari surdi.

Xulosa: Modern arxitektura XX asrda arxitekturaviy fikrlashga tub burilish olib kirgan muhim harakatdir. Uning funkcionallikka asoslangan yondashuvi, yangi materiallar va texnologiyalarni arxitektura bilan uyg'unlashtirishi zamonaviy shaharlar rivojida katta rol o'ynadi. Garchi u ba'zi hollarda tanqid ostida qolgan bo'lsa-da, modernizmning asosi bo'lgan falsafa hanuzgacha zamonaviy loyihalash jarayonlarida o'z aksini topmoqda. Bugungi kun arxitektorlari uchun modern arxitektura — bu oddiylikda go'zallikni, funkcionallikda estetikani izlashda yo'l ko'rsatuvchi manba hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Le Corbusier. *Towards a New Architecture*. Dover Publications, 1986.

Curtis, William J. R. *Modern Architecture Since 1900*. Phaidon Press, 1996.

Frampton, Kenneth. *Modern Architecture: A Critical History*. Thames & Hudson, 2007.

Nomozov, A. K. U., Kholboyeva, M., Smanova, Z., Madatov, U., Raximov, S., Orzikulov, B. T., & Uralova, M. R. (2025). Determination of Fe (III) ion with a novel, highly efficient immobilized nitrosa R-salt in a polymer matrix. *Chemical Review and Letters*.

Shamaev, B. E., Nomozov, A. K., & Eshkoraev, S. S. (2025, March). Antioxidants Based on Gossypol and Epichlorohydrin and Their Application Polyethylene. In *INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE* (Vol. 2, No. 3, pp. 50-56).

Shamaev, B. E., Nomozov, A. K., & Eshkoraev, S. S. (2025). STUDYING THE SYNTHESIS OF ANTIOXIDANTS BASED ON GOSSYPOL AND EPICHLOROHYDRIN. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 5(3), 354-359.

Shaymardanova, M. A., Toshmamatov, O. A., Khodjamkulov, S. Z., & Nomozov, A. K. (2025). THE CURRENT STATUS OF RESEARCH ON THE METHODS USED TO OBTAIN MONOPOTASSIUM AND MONOCALCIUM PHOSPHATE. *Journal of universal science research*, 3(2), 271-278.

Shaymardanova, M. A., Toshmamatov, O. A., Khodjamkulov, S. Z., & Nomozov, A. K. (2025). STATE OF STUDY OF THE PROCESSES OF OBTAINING MONOCALCIUM AND MONOPOTASSIUM PHOSPHATE. *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*, 3(1), 595-605.

Kholmurodova, S., Turaev, K., Alikulov, R., Beknazarov, K., Nomozov, A., & Eshmurodov, K. (2025). Obtaining an organic-inorganic sorbent based on vermiculite modified with urotropin and hydrolyzed polyacrylonitrile. *Chemical Review and Letters*, 267-279.

Eshankulov, K. N., Turaev, K. K., Geldiev, Y. A., Nomozov, A. K., Eshankulov, S. S., Musaev, C. A., & Yuldasheva, S. G. (2025). STUDYING OF METAL CONTAINING ACRYLIC COPOLYMERS AND SULFUR MODIFIED BITUMEN BH 90/30. *Kimya Problemleri*, 23(2), 202-213.

Durdubaeva, R., Beknazarov, K., Nomozov, A., Demir, M., Berdimurodov, E., Xojametova, B., ... & Berdimuradov, K. (2025). Exploring protective mechanisms with triazine ring and hydroxyethyl groups: Experimental and theoretical insights. *Kuwait Journal of Science*, 52(1), 100341.

Ахатов, А. А., Тураев, Х. Х., Ашуров, Ж. М., Умбаров, И. А., Тиллаев, Х. Р., Номозов, А. К., ... & Эшдавлатов, Е. А. (2024). [Cd (OPD) 3SO₄]• H₂O Synthesis, structure and Hirshfeld surface analysis of the complex compound based on Cd (II) salt and O-phenylenediamine. *Вестник. Серия Физическая (ВКФ)*, 91(4), 77-85.

Mukimov, A. S., Turaev, K. K., Tojiev, P. J., Nabiev, D. A., & Nomozov, A. K. (2024). Modern approach to the addition of organomineral additives to increase cement brand. A review. *Chemical Review and Letters*, 7(5), 804-815.

Ahatov, A. A., Kha, T. K., Toshkulov, A. K., Ashurov, J. M., Ra, T. K., & Nomozov, A. K. (2024). Synthesis, crystal structure and properties of tris (benzene-1,2-diamine-N, N')-cadmium naphthalene-1, 5-disulfonate trihydrate complex compound. *Indian Journal of Chemistry*, 63, 1036-1043.

Nomozov, A. K., Ch, E. S., Jumaeva, Z. E., Todjiev, J. N., Eshkoraev, S. S., & Umirqulova, F. A. (2024). Experimental and Theoretical Studies of Salsola oppositifolia Extract as a Novel Eco-Friendly Corrosion Inhibitor for Carbon Steel in 3% NaCl. *International Journal of Engineering Trends and Technology*, 72(9), 312-320.

Nomozov, A., Beknazarov, K., Khodjamkulov, S., Misirov, Z., & Yuldashova, S. (2024). Synthesis of Corrosion Inhibitors Based on (Thio) Urea, Orthophosphoric Acid and Formaldehyde and Their Inhibition Efficiency. *Baghdad Science Journal*.

Rahimova, I. (2016). THE CONCEPT «FRIENDSHIP» AND ITS REFLECTION IN THE ENGLISH, RUSSIAN AND UZBEK PROVERBS. *PHILOLOGY, LITERATURES AND LINGUISTICS*, 88.

Rahimova, I. (2016). THE CONCEPT " FRIENDSHIP" AND ITS REFLECTION IN THE ENGLISH, RUSSIAN AND UZBEK PROVERBS. In *PHILOLOGY, LITERATURES AND LINGUISTICS* (pp. 88-91).

Iroda, R., Boboxon, T., & Sobit, T. (2022). PSYCHOCORRECTIVE ANALYSIS OF CONFLICT SITUATIONS DURING ADOLESCENCE IN INTERPERSONAL RELATIONS. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 14(6).

Obidova, G., & Tursunova, M. (2023). Pedagogical conditions for the development of ecological thinking and culture in the process of learning english by students of natural sciences. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 452, p. 07027). EDP Sciences.

Tursunova, M. I. (2019). APPROACHES TO TEACHING WRITING IN ESL CLASSES. In *МОЛОДОЙ ИССЛЕДОВАТЕЛЬ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ* (pp. 218-220).

Tursunova, M. I. (2023). Information and Communication Technologies in the Educational Process.

Tursunova, M. I. (2022). Specific Features Of Reading And Its Role In Teaching A Foreign Language. *Indonesian Journal of Innovation Studies*, 18.

Пўлатхўжаева, М. Р. (2024). КўП ТАРМОҚЛИ МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТИНИНГ ЭШИТИШДА НУҚСОНИ БЎЛГАН БОЛАЛАР ОИЛАСИ

БИЛАН ХАМКОРЛИГИ. *INTELLECTUAL EDUCATION TECHNOLOGICAL SOLUTIONS AND INNOVATIVE DIGITAL TOOLS*, 3(28), 84-87.

Пўлатхўжаева, М. Р. (2024). ЭШИТИШДА НУҚСОНИ БЎЛГАН БОЛАЛАР ЭШИТИШНИ ТИКЛАШДАГИ ИННАВАЦИОН СИСТЕМА. *Science and innovation*, 3(Special Issue 16), 477-480.

Rustamovna, P. M. (2024). BEMOR BOLALARNING HAYOTGA MOSLASHUVIDA OTA-ONA VA YAQIN QARINDOSHLAR MUNOSABATLARNING O'RNI. *European Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 25, 57-59.

Pulatkhodjaeva, M. R. (2023). COOPERATION OF A MULTI-NETWORK SCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATION WITH FAMILIES OF CHILDREN WITH HEARING IMPAIRMENT. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 3(10), 55-59.

Rustamovna, P. M. (2022, September). Infectious Diseases of the Nervous System In Children And Its Complications. In *International Scientific and Current Research Conferences* (pp. 128-132).

Po'Latkhodjaeva, M. R. (2022). Effective Ways of Rehabilitation Work with Children with Cochlear Implants. *Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development*, 9, 479-481.

Пўлатхўжаева, М. Р. (2021). БОЛАЛИК ДАВРИДА УЧРАЙДИГАН БОШ МИЯ ЖАРОҲАТЛАРИ ВА УНИНГ АСОРАТЛАРИ. *Academic research in educational sciences*, 2(10), 1124-1128.

Po'latxo'jayeva, M. R. (2013). Defektologiyaning klinik asoslari. *O'quv qo'llanma. T., TDPU-2013*.

